

آئین نامه بهداشت محیط

مقدمه

کنترل عوامل محیطی در ارتقای سلامت انسان نقش اساسی و کلیدی دارد و آلاینده های محیط که از تنوع، گستردگی و پیچیدگی خاصی برخوردارند می توانند هر سه بعد جسمی، روانی و اجتماعی سلامت انسان را با خطر مواجه سازند. امروزه بیشتر این آلاینده ها زائیده فعالیت های روز مره و یا فعالیت های ویژه انسانها نظیر علوم، فنون، صنایع و ارتقای سطح فناوری می باشند که در روند تولید آنها گاه علم و اراده انسان بصورت عمدی دخالت داشته و گاهی نیز ناشی از عدم آگاهی و اطلاع از پیامدهای نو هستند. حفظ و صیانت از محیط مستلزم انضباط و رعایت نظم اجتماعی است و ضمانت اجرایی آن نیز وجود قوانین و آئین نامه های قوی و محکمی است که اجرای آنها میتواند آثار سوء و زیانبار آلودگی های محیطی را به حداقل ممکن برساند.

در کشور ما قوانین و آئین نامه های متعددی در زمینه آب، هوا، فاضلاب، مواد غذایی، اماکن و موارد تخلف زیست محیطی وجود دارد که اغلب آنها با بهداشت محیط مرتبط می باشند. لکن تعدادی معدودی از آنها بعنوان پشتیبان اصلی پیشبرد اهداف بهداشت محیط هستند که ذیلا به آنها اشاره و متن اصلی آئین نامه ها و قوانین جهت استفاده کاربران محترم ارائه خواهد گردید.

آئین نامه بهداشت محیط

این آئین نامه در تاریخ ۱۳۷۱/۴/۲۴ به تصویب هیئت محترم وزیران رسیده و در حقیقت رئوس وظایف و فعالیت های بهداشت محیط کشور را تبیین نموده است.

قانون مواد خوردنی، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب تیر ماه ۱۳۴۶

این قانون مشتمل بر ۱۸ ماده است که ماده ۱۳ آن نحوه کنترل و برخورد با متخلفین مراکز تهیه، توزیع، نگهداری، فروش و حمل و نقل مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی و اماکن عمومی را مشخص می سازد.

قانون اصلاح ماده ۱۳ قانون مواد خوردنی، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۷۹/۹/۱۳ مجلس محترم شورای اسلامی.

در این قانون آئین نامه ماده ۱۳ تکمیل و اصلاحات لازم در آن بعمل آمده است.

وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی

درمان و آموزش پزشکی در اجرای بند (۲) ماده (۱) قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت - درمان و هیئت محترم وزیران در جلسه مورخه ۷۱/۴/۲۴ بنا به پیشنهاد شماره ۱۳۲۰ مورخه ۷۰/۲/۱۱ وزارت بهداشت - آموزش پزشکی (مصوبه ۶۷/۳/۳ مجلس شورای اسلامی) آئین نامه بهداشت محیط را به شرح زیر تصویب نمود.

آئین نامه بهداشت محیط

ماده ۱ - تعاریف:

الف - بهداشت محیط:

بهداشت محیط عبارتست از کنترل عواملی از محیط زندگی که به گونه ای روی سلامت جسمی - روانی و اجتماعی انسان تاثیر میگذارند.

ب - آب آشامیدنی :

آب آشامیدنی آب گوارایی است که عوامل فیزیکی - شیمیایی - و بیولوژیکی آن در حد استانداردهای مصوب باشد و مصرف آن عارضه سوئی در کوتاه مدت یا دراز مدت در انسان ایجاد نکند .

پ - آلودگی آب آشامیدنی :

آلودگی آب آشامیدنی عبارتست از تغییر خواص فیزیکی - شیمیایی و بیولوژیکی آب به گونه ای که آن را برای مصرف انسان زیان آور سازد .

ت - کنترل بهداشتی :

منظور از کنترل بهداشتی ، بازدید و بررسی بهداشتی مراکز مشمول این آئین نامه به منظور اعمال ضوابط بهداشت محیطی می باشد.

ث - مراکز کاربرد پرتوهای یونساز در پزشکی :

مراکز کاربرد پرتوهای یونساز در پزشکی مراکزی هستند که با استفاده از پرتوهای یونساز زیر نظر مسئولین متخصص مربوطه به تشخیص یا درمان بیماریها پرداخته و شامل مراکز رادیو لوژی - رادیوتراپی و رادیو ایزوتوپ می باشد.

ج - اماکن عمومی :

اماکن عمومی عبارتند از : اماکن متبرکه و زیارتگاهها - زائرسراها - هتل ها - متل ها - مسافرخانه ها - پانسیونها - آسایشگاههای سالمندان - آرایشگاهها - حمامها - حمامهای سونا - استخر های شنا سینماها - پارکها - مراکز تفریحهای سالم - باشگاههای ورزشی - ترمینال های وسایل حمل و نقل عمومی و مسافرتی - توالتهای عمومی - گورستانها و مانند این موارد .

چ - مراکز تهیه - توزیع - نگهداری و فروش مواد خوردنی ، آشامیدنی و بهداشتی :

مراکز تهیه - توزیع - نگهداری و فروش مواد خوردنی ، آشامیدنی و بهداشتی عبارتند : از کلیه کارخانه ها - کارگاهها - سردخانه ها - اماکن و مغازه ها یی که به گونه ای نسبت به تهیه - توزیع - نگهداری و فروش مواد خوردنی - آشامیدنی و بهداشتی اقدام نمایند .

ح - مراکز بهداشتی - درمانی :

مراکز بهداشتی درمانی عبارتند از بیمارستانها - آسایشگاهها - زایشگاهها - مطب ها - درمانگاهها - آزمایشگاههای تشخیص طبی - بخشهای تزریقات و پانسمان - آسایشگاههای معلولین - طب هسته ای - فیزیوتراپی - رادیولوژی و مانند اینها .

خ - مراکز آموزشی و تربیتی :

مراکز آموزشی و تربیتی عبارتند از مدارس - آموزشگاههای تحصیلی - حوزه های علمیه - دانشکده ها - هنرستان ها - خوابگاههای مراکز آموزشی - پرورشگاهها - مراکز تربیتی شبانه روزی ندامتگاهها و مهدهای کودک

ماده ۲- هر اقدامی که تهدیدی برای بهداشت عمومی شناخته شود ممنوع می باشد وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی موظف است پس از تشخیص هر مورد از مواردی که در حیطه وظایف وزارت می باشد راسا اقدام قانونی معمول و در سایر موارد موضوع را به مراجع ذیربط جهت انجام اقدامهای قانونی فوری اعلام نماید . متخلفان از مقررات بهداشت عمومی تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت .

ماده ۳- آلوده کردن آب آشامیدنی عمومی ممنوع است و با متخلفان مطابق مقررات رفتار خواهد شد. وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی به منظور حفظ سلامت و بهداشت مردم مکلف است کیفیت آب آشامیدنی عمومی از نقطه آبرگیری تا مصرف را از نظر بهداشتی تحت نظارت مستمر قرار دهد.

تبصره ۱- وظایف و اختیارات سازمان حفاظت محیط زیست در پیشگیری و جلوگیری از آلودگی منابع آب - موضوع ماده (۴۶) قانون توزیع عادلانه آب - و آئین نامه های اجرایی آن همچنان قابل اجراست.

تبصره ۲- سازمانها و مؤسسه های دولتی و خصوصی تامین کننده آب آشامیدنی عمومی موظف به رعایت همه ضوابط و معیارهای بهداشتی اعلام شده توسط وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی بوده و باید همه اطلاعات لازم برای بررسی مورد یا موارد و تسهیلات بازدید از تاسیسات را در اختیار وزارت قرار دهند.

تبصره ۳- وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی به منظور کنترل آب آشامیدنی عمومی در مراحل مختلف توزیع، آزمایشگاههای مراکز بهداشت استان - شهرستان و مراکز بهداشتی - درمانی را برای ارائه خدمت در این زمینه تجهیز می نماید.

ماده ۴- به منظور جلوگیری از روند رو به رشد آلودگی منابع آبهای سطحی و زیرزمینی اعم از چاهها - رودخانه ها - قناتها - چشمه ها - آب مصرفی شهر و روستا کمیته ای با نام کمیته حفاظت از منابع آب آشامیدنی زیر نظر استاندار با عضویت مدیران و رؤسای ادارات کل: ۱- بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۲- سازمان حفاظت محیط زیست ۳- سازمان آب منطقه ای استان ۴- جهاد سازندگی استان ۵- برنامه و بودجه استان ۶- شرکت آب و فاضلاب استان، تشکیل می شود تا موارد زیر را بررسی و اقدام نماید.

اتخاذ تصمیم راجع به خارج نمودن بعضی از منابع تامین آب آشامیدنی از سرویس که بر اساس گزارش اداره کل بهداشت محیط آلوده شده اند (اعم از چاهها، چشمه ها، قناتها و...)

اتخاذ تدابیر لازم جهت حفاظت از منابع آب آشامیدنی موجود بر اساس دستورهای که توسط دستگاههای ذیربط پیشنهاد می شود و به تصویب کمیته می رسد.

اتخاذ تدابیر لازم به منظور حفظ حریم مناطقی که در آینده برای تامین آب شهرها از طریق دستگاههای ذیربط پیشنهاد می شود.

اتخاذ تصمیم در رابطه با بحرانهای ناشی از آلودگی منابع آب و چگونگی مقابله به آنها.

تبصره - در ابتدا اداره کل بهداشت محیط موظف است نواقصی را که موجب آلودگی منابع آب میگردد به دستگاه ذیربط اعلام کند تا راسا نسبت به رفع آن اقدام نماید.

در صورتی که امکانات دستگاهها برای رفع نواقص کفایت ننماید مراتب در کمیته یاد شده مطرح خواهد شد

ماده ۵- وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی بمنظور حفظ بهداشت عمومی مکلف است بررسیهای لازم را در مورد تاثیر های هوای استنشاقی و سایر مواد مؤثر بر انسان معمول دارد و نسبت به ارائه توصیه های ضروری به مراجع ذیربط اقدام نماید.

ماده ۶- مراکز کاربرد پرتوهای یونساز در پزشکی موظف به همکاری و ارائه آمار و اطلاعات و فراهم نمودن تسهیلات بمنظور بررسی دزیمتری و بهسازی جهت انجام وظیفه کارشناسان وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی می باشند. با متخلفان برابر مقررات قانونی مربوطه (قانون تعزیرات) رفتار خواهد شد.

ماده ۷ - وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی مکلف است مراکز بهداشتی، درمانی - آموزشی و تربیتی - اماکن عمومی - مراکز تهیه، توزیع، نگهداری و فروش مواد خوردنی، آشامیدنی و بهداشتی را از نظر ضوابط و مقررات بهداشت محیطی کنترل و با متخلفان از دستورالعمل‌ها و توصیه‌های بهداشتی وزارت برابر مقررات قانونی مربوطه (قانون تعزیرات) رفتار نماید.

ماده ۸ - مراجع صادر کننده پروانه کسب مراکز تهیه، توزیع، نگهداری و فروش مواد خوردنی، آشامیدنی و بهداشتی و اماکن عمومی موظفند ضمن رعایت ضوابط مربوط به خود، مقررات و توصیه‌های اعلام شده توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را نیز در این زمینه رعایت نموده و قبل از صدور پروانه کسب، نظریه بهداشتی از این وزارتخانه کسب نمایند.

ماده ۹ - وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی علاوه بر وظیفه قانونی مبارزه با ناقلین بیماریها عهده دار نظارت بر امر مبارزه با بندپایان، جوندگان و حیوانهای ناقل بیماریها نیز می باشد. مراجع ذیربط ملزم به رعایت دستورالعملهای بهداشت محیطی این وزارتخانه در این مورد هستند.

ماده ۱۰ - بمنظور پیشگیری از شیوع بیماریهای منتقل شده بوسیله بند پایان و حیوانهای ناقل بیماری و همچنین جلوگیری از آلودگی محیط به سموم و مواد شیمیایی و در صورت امکان روشهای مبارزه از طریق بهسازی محیط ارجح بوده و دستگاههای اجرائی ذیربط موظف به بهسازی کانونهای جلب و تکثیر بندپایان و حیوانهای ناقل برابر توصیه‌ها و دستورالعملهای وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی می باشند.

تبصره - شهرداری‌ها مکلفند در تنظیم روشهای جمع آوری - حمل و دفع زباله شهر و سایر خدمات شهری دستورالعملها و توصیه‌های وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی و سایر مراجع ذیربط را رعایت نمایند.

ماده ۱۱ - صدور مجوز ورود و ترخیص و کنترل بهداشتی هر نوع دام و فراورده‌های خام دامی با توجه به نص مواد (۲-۳-۴-۷-۸) قانون سازمان دامپزشکی کشور (مصوبه سال ۱۳۵۰) که مؤخر بر قانون مواد خوردنی و بهداشتی است علی‌الاطلاق و در تمام مراحل اعم از تولید - توزیع و عرضه از لحاظ پیشگیری و مبارزه با بیماریها ی دامی و بیماریهای مشترک انسان و دام بر عهده سازمان دامپزشکی می باشد.

طبیعی است چنانچه عرضه فراورده‌های خام دامی موجب بیماریهای مختص انسان شود و همچنین مواردی که در فراورده‌های خام دامی تغییراتی داده شود که مواد حاصل شده فراورده خام دامی تلقی نگردد مسئولیت کنترل بهداشتی بر عهده وزارت بهداشت - درمان آموزش پزشکی است که مطابق قانون مواد خوردنی و بهداشتی (مصوبه ۱۳۴۶) و اصلاحات آن انجام خواهد شد.

ماده ۱۲ - وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی از طریق شبکه‌های بهداشتی - درمانی و خانه‌های بهداشت در روستاها ضمن آموزش گسترده بابسج مردم و جلب همکاری بین بخشی در زمینه مسائل بهداشت محیطی از قبیل جمع آوری و حمل و دفع بهداشتی زباله - دفع بهداشتی مدفوع و کود حیوانی - بهسازی معابر و جداسازی محل نگهداری دام و پرندگان از محل سکونت، نظارت و پیگیری لازم را داشته و همچنین در جهت بهسازی منابع و کنترل کیفی آب آشامیدنی - جمع آوری و دفع بهداشتی فاضلابها - کنترل اماکن عمومی و مراکز تهیه، توزیع، نگهداری و فروش مواد غذایی اقدام نماید.